HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

20 ianuarie 2011 *

În cauza C-463/09,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (Spania), prin decizia din 20 octombrie 2009, primită de Curte la 25 noiembrie 2009, în procedura

CLECE SA

împotriva

María Socorro Martín Valor,

Ayuntamiento de Cobisa,

* Limba de procedură: spaniola.

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte de cameră, domnul D. Šváby, doamna R. Silva de Lapuerta, domnii E. Juhász și J. Malenovský (raportor), judecători,

avocat general: doamna V. Trstenjak,
grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru guvernul spaniol, de domnul F. Díez Moreno, în calitate de agent;

— pentru Comisia Europeană, de domnii J. Enegren și R. Vidal Puig, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 26 octombrie 2010,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 1 alineatul (1) din Directiva 2001/23/CE a Consiliului din 12 martie 2001 privind apropierea legislației statelor membre referitoare la menținerea drepturilor lucrătorilor în cazul transferului de întreprinderi, unități sau părți de întreprinderi sau unități (JO L 82, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 20).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între CLECE SA (denumită în continuare „CLECE"), pe de o parte, și doamna Martín Valor și Ayuntamiento de Cobisa (administrația comunei Cobisa), pe de altă parte, cu privire la concedierea doamnei Martín Valor.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Directiva 2001/23 constituie codificarea Directivei 77/187/CEE a Consiliului din 14 februarie 1977 privind apropierea legislației statelor membre referitoare la

menținerea drepturilor lucrătorilor în cazul transferului de întreprinderi, unități sau părți de întreprinderi sau unități (JO L 61, p. 26), astfel cum a fost modificată prin Directiva 98/50/CE a Consiliului din 29 iunie 1998 (JO L 201, p. 88).

4 Considerentul (3) al Directivei 2001/23 prevede că „[s]unt necesare dispoziții pentru protecția lucrătorilor în cazul schimbării angajatorului, în special pentru a asigura că drepturile acestora sunt menținute”.

5 Potrivit articolului 1 alineatul (1) din această directivă:

„(a) Prezenta directivă se aplică în cazul oricărui transfer al unei întreprinderi, unități sau al unei părți de întreprindere sau de unitate către un alt angajator, ca rezultat al unei cesiuni convenționale sau al unei fuziuni.

(b) Sub rezerva literei (a) și a următoarelor dispoziții ale prezentului articol, se consideră transfer în sensul prezentei directive cel al unei unități care își menține identitatea, înțeleasă ca ansamblu organizat de mijloace, care are obiectivul de a desfășura o activitate economică, indiferent dacă acea activitate este centrală sau auxiliară.

(c) Prezenta directivă se aplică în cazul întreprinderilor publice și private care exercită o activitate economică, indiferent dacă au sau nu scop lucrativ. O reorganizare administrativă a autorităților administrației publice sau transferul unor funcții administrative între autoritățile administrației publice nu reprezintă un transfer în sensul prezentei directive.”

6 Articolul 3 alineatul (1) primul paragraf din directiva menționată prevede:

„Drepturile și obligațiile cedentului care decurg dintr-un contract de muncă sau un raport de muncă existent la data transferului, în cazul unui astfel de transfer, sunt transferate cesionarului."

7 Articolul 4 alineatul (1) primul paragraf din Directiva 2001/23 are următorul cuprins:

„Transferul unei întreprinderi, unități sau a unei părți din întreprindere sau unitate nu constituie în sine un motiv de concediere pentru cesionar sau cedent. Această dispoziție nu împiedică concedierile care pot interveni din motive economice, tehnice sau organizatorice și care implică schimbări în ceea ce privește ocuparea forței de muncă."

Dreptul național

8 Directiva 2001/23 a fost transpusă în dreptul spaniol prin articolul 44 din Decretul regal legislativ nr. 1/1995 privind aprobarea textului revizuit al Legii referitoare la statutul lucrătorilor (Real Decreto Legislativo 1/1995, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley del Estatuto de los Trabajadores) din 24 martie 1995 (BOE nr. 75 din 29 martie 1995, p. 9654, denumit în continuare „Statutul lucrătorilor").

9 Articolul 44 alineatele 1 și 2 din Statutul lucrătorilor prevede:

„1. Schimbarea deținătorului unei întreprinderi, al unui centru de muncă sau al unei unități de producție autonome nu determină, ca atare, încetarea raportului de muncă; noul angajator se subrogă în drepturile și obligațiile angajatorului precedent în ceea ce privește contractul de muncă și asigurările sociale, inclusiv în angajamentele referitoare la pensii, în condițiile prevăzute în reglementarea specifică aplicabilă și, în general, în toate obligațiile în materie de protecție socială complementară pe care le va fi subscris cedentul.

2. În sensul prezentului articol, se consideră drept succesiune de întreprinderi transferul unei unități care își menține identitatea, înțeleasă ca ansamblu organizat de mijloace, care are obiectivul de a desfășura o activitate economică, indiferent dacă acea activitate este centrală sau auxiliară."

10 Articolul 14 din Convenția colectivă în sectorul serviciilor de curățenie în clădirile și localurile din provincia Toledo prevede:

„Atunci când o întreprindere în cadrul căreia serviciile de curățenie erau prestate de o întreprindere contractantă preia ea însăși această activitate, nu este obligată să preia personalul alocat de întreprinderea contractantă pentru prestarea serviciului, dacă acesta era prestat de angajați proprii ai întreprinderii. În schimb, angajații respectivi vor fi preluați dacă, pentru asigurarea acestui serviciu de curățenie, se impune angajarea de personal nou."

Acțiunea principală și întrebarea preliminară

11 CLECE, întreprindere ce prestează servicii de curățenie, a încheiat cu Ayuntamiento de Cobisa, la 27 mai 2003, un contract având ca obiect efectuarea serviciilor de curățenie în școlile și localurile municipale, fără să se stabilească faptul că prestările de servicii în cauză ar fi necesitat utilizarea unor echipamente speciale.

12 În temeiul acestui contract, doamna Martín Valor lucra pentru CLECE, în calitate de menajeră, de la 25 martie 2004.

13 La 9 noiembrie 2007, Ayuntamiento de Cobisa a notificat societății CLECE decizia de a rezilia, începând cu 31 decembrie 2007, contractul încheiat cu aceasta.

14 La 2 ianuarie 2008, CLECE i-a comunicat doamnei Martín Valor că, începând cu 1 ianuarie 2008, făcea parte din personalul Ayuntamiento de Cobisa, deoarece aceasta din urmă asigura de la acel moment curățenia localurilor în cauză. Astfel, potrivit CLECE, în temeiul articolului 14 din Convenția colectivă în sectorul serviciilor de curățenie în clădirile și localurile din provincia Toledo, Ayuntamiento de Cobisa se substituise în integralitatea drepturilor și obligațiilor acestei societăți care aveau ca obiect raportul de muncă în litigiu în acțiunea principală.

15 În aceeași zi, doamna Martín Valor s-a prezentat la localurile aparținând Ayuntamiento de Cobisa, însă nu i s-a permis să lucreze în cadrul acesteia. La rândul său, CLECE nu i-a mai oferit acesteia niciun alt loc de muncă.

16 La 10 ianuarie 2008, Ayuntamiento de Cobisa a angajat, prin intermediul unei agenții de plasare a forței de muncă, cinci lucrătoare pentru a asigura curățenia în localurile sale.

17 Drept urmare, doamna Martín Valor a formulat la Juzgado de lo Social nº 2 de Toledo o acțiune împotriva CLECE și a Ayuntamiento de Cobisa pentru a se constata caracterul abuziv al concedierii sale.

18 Prin hotărârea din 13 mai 2008, Juzgado de lo Social nº 2 de Toledo a decis că articolul 14 din Convenția colectivă în sectorul serviciilor de curățenie în clădirile și localurile din provincia Toledo nu era aplicabil și că, în consecință, Ayuntamiento de Cobisa nu avea calitate procesuală pasivă. În plus, instanța menționată a statuat că doamna Martín Valor fusese concediată de CLECE în mod abuziv și a obligat-o pe aceasta din urmă să o reangajeze pe reclamantă în condiții identice cu cele dinaintea concedierii sau să îi plătească acesteia o compensație în valoare de 6 507,10 euro. Fiecare dintre aceste două ipoteze includea și plata remunerației obișnuite care nu fusese primită de doamna Martín Valor.

19 La 26 decembrie 2008, CLECE a formulat apel împotriva respectivei hotărâri la Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha. Prin intermediul acestei acțiuni, CLECE arată în special că Ayuntamiento de Cobisa s-a subrogat în raportul de muncă încheiat cu doamna Martín Valor, în temeiul articolului 14 din Convenția colectivă în sectorul serviciilor de curățenie în clădirile și localurile din provincia Toledo coroborat cu articolul 44 din Statutul lucrătorilor și cu jurisprudența pe care o citează.

20 Instanța de trimitere arată că dintr-o jurisprudență unificată printr-o hotărâre a Tribunal Supremo din 10 decembrie 2008 rezultă, în esență, că dispozițiile unei convenții colective aplicabile în materia serviciilor de curățenie în clădiri și localuri nu sunt aplicabile unei întreprinderi principale care desfășoară o activitate distinctă

și care, prin rezilierea contractului încheiat cu o întreprindere care prestează servicii de curățenie, decide să asigure în mod direct curățenia localurilor sale, dat fiind faptul că respectiva întreprindere principală nu poate fi considerată ca intrând în domeniul de aplicare al acestei convenții colective.

21 În acest context, instanța de trimitere ridică problema dacă situația în care o comună decide să asigure prin intermediul personalului propriu curățenia diferitelor sale localuri trebuie considerată ca intrând în domeniul de aplicare al articolului 1 alineatul (1) literele (a) și (b) din Directiva 2001/23, în condițiile în care această activitate era exercitată anterior de o întreprindere care presta servicii de curățenie în temeiul unui contract ce a fost reziliat, respectiva întreprindere principală a angajat un personal nou pentru a efectua aceste lucrări de curățenie, iar Convenția colectivă în sectorul serviciilor de curățenie în clădiri și localuri, care stabilește într-o asemenea situație o obligație de subrogare, nu își găsește aplicarea.

22 În special, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă în cauza principală trebuie să se dea curs tuturor consecințelor ce decurg din aplicarea articolului 1 alineatul (1) literele (a) și (b) din Directiva 2001/23, cu toate că, în ceea ce privește Ayuntamiento de Cobisa, Convenția colectivă în sectorul serviciilor de curățenie în clădirile și localurile din provincia Toledo nu și-ar găsi aplicarea și că respectiva entitate ar avea particularitatea de a fi un angajator public, ceea ce determină introducerea în raporturile sale de muncă a unor elemente specifice, în conformitate cu articolul 103 alineatul (3) din Constituția spaniolă.

23 În aceste condiții, Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Trebuie considerată ca intrând în domeniul de aplicare al Directivei [2001/23], astfel cum este definit la articolul 1 alineatul (1) [literele] (a) și (b), o ipoteză în care comuna

preia sau ia în administrare serviciile de curățenie a diferitelor sale localuri, prestate anterior de o întreprindere contractantă și pentru care comuna angajează personal nou?"

Cu privire la întrebarea preliminară

24 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 1 alineatul (1) literele (a) și (b) din Directiva 2001/23 trebuie interpretat în sensul că aceasta din urmă se aplică unei situații în care o comună, care încredința serviciile de curățenie a localurilor sale unei întreprinderi private, decide să rezilieze contractul încheiat cu aceasta și să efectueze ea însăși respectivele servicii de curățenie prin angajarea, în acest scop, de personal nou.

25 În primul rând, trebuie arătat că, în temeiul articolului 1 alineatul (1) litera (c), Directiva 2001/23 se aplică întreprinderilor publice care exercită o activitate economică, indiferent dacă au sau nu scop lucrativ.

26 Curtea a hotărât astfel că simplul fapt că cesionarul este o persoană juridică de drept public, în speță o comună, nu permite să se excludă existența unui transfer care intră în sfera de aplicare a Directivei 2001/23 (a se vedea Hotărârea din 26 septembrie 2000, Mayeur, C-175/99, Rec., p. I-7755, punctele 29, 33 și 34, precum și Hotărârea din 29 iulie 2010, UGT-FSP, C-151/09, Rep., p. I-7591, punctul 23).

27 Prin urmare, faptul că, precum în acțiunea principală, unul dintre subiectele interesate este o comună, nu se opune, în sine, aplicării Directivei 2001/23.

28 În continuare, în temeiul articolului 1 alineatul (1) litera (a), Directiva 2001/23 se aplică în cazul oricărui transfer al unei întreprinderi, unități sau al unei părți de întreprindere sau de unitate către un alt angajator, ca rezultat al unei cesiuni convenționale sau al unei fuziuni.

29 În această privință, dintr-o jurisprudență consacrată rezultă că nu se poate aprecia sfera de aplicare a respectivei dispoziții doar pe baza interpretării literale. Ca urmare a diferențelor dintre versiunile lingvistice ale acestei directive, precum și a divergențelor dintre legislațiile naționale cu privire la noțiunea de cesiune convențională, Curtea a dat acestei noțiuni o interpretare suficient de flexibilă pentru a răspunde obiectivului directivei menționate, astfel cum reiese din considerentul (3) al acesteia, care este acela al protecției salariaților în caz de schimbare a angajatorului (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 septembrie 2007, Jouini și alții, C-458/05, Rep., p. I-7301, punctul 24 și jurisprudența citată).

30 Curtea a statuat astfel că Directiva 77/187, codificată prin Directiva 2001/23, era aplicabilă în toate situațiile în care, în cadrul unor relații contractuale, se schimbă persoana fizică sau juridică responsabilă pentru exploatarea întreprinderii, care contractează obligațiile angajatorului în privința angajaților întreprinderii (a se vedea Hotărârea din 7 martie 1996, Merckx și Neuhuys, C-171/94 și C-172/94, Rec., p. I-1253, punctul 28, precum și Hotărârea din 10 decembrie 1998, Hernández Vidal și alții, C-127/96, C-229/96 și C-74/97, Rec., p. I-8179, punctul 23).

31 De asemenea, Curtea a considerat că în domeniul de aplicare al Directivei 77/187 poate intra o situație în care o întreprindere care utiliza serviciile unei alte întreprinderi pentru asigurarea curățeniei localurilor sale sau a unei părți dintre acestea decide să rezilieze contractul încheiat cu o întreprindere privată și de la acel moment să

efectueze ea însăși aceste lucrări (a se vedea Hotărârea Hernández Vidal și alții, citată anterior, punctul 25).

32 Rezultă că nu se poate exclude de la bun început faptul că Directiva 2001/23 se aplică unor împrejurări precum cele din cauza principală, în care o comună decide în mod unilateral să rezilieze contractul încheiat cu întreprinderea privată și să exercite ea însăși serviciile de curățenie pe care le încredința acesteia.

33 Pentru ca Directiva 2001/23 să fie aplicabilă, în conformitate cu articolul 1 alineatul (1) litera (b), transferul trebuie să privească o entitate care își menține identitatea după schimbarea angajatorului.

34 Pentru a stabili dacă o asemenea entitate își menține identitatea, trebuie să se ia în considerare totalitatea împrejurărilor de fapt ce caracterizează operațiunea în cauză, printre care figurează în special tipul de întreprindere sau de unitate în cauză, dacă sunt transferate elemente corporale, precum clădirile și bunurile mobile, care este valoarea elementelor necorporale la momentul transferului, dacă majoritatea personalului a fost sau nu a fost preluat de noul angajator, dacă a fost sau nu a fost transferată clientela, precum și gradul de similitudine dintre activitățile exercitate înainte și după transfer și durata unei eventuale suspendări a acestor activități. Aceste elemente nu constituie totuși decât aspecte parțiale ale evaluării globale care se impune și de aceea nu pot fi apreciate izolat (a se vedea în special Hotărârea din 18 martie 1986, Spijkers, 24/85, Rec., p. 1119, punctul 13, Hotărârea din 19 mai 1992, Redmond Stichting, C-29/91, Rec., p. I-3189, punctul 24, Hotărârea din 11 martie 1997, Süzen, C-13/95, Rec., p. I-1259, punctul 14, precum și Hotărârea din 20 noiembrie 2003, Abler și alții, C-340/01, Rec., p. I-14023, punctul 33).

35 Curtea a arătat anterior că o entitate economică este capabilă să își desfășoare activitatea, în anumite sectoare, fără a dispune de elemente de activ corporale sau necorporale semnificative, astfel încât menținerea identității unei asemenea entități după efectuarea operațiunii care o afectează nu poate, prin definiție, să depindă de transferul unor astfel de elemente (a se vedea Hotărârile Süzen, punctul 18, Hernández Vidal și alții, punctul 31, și UGT-FSP, punctul 28, citate anterior).

36 Curtea a hotărât astfel că, în măsura în care, în anumite sectoare în care activitatea se bazează mai ales pe forța de muncă, o colectivitate de lucrători care desfășoară în mod durabil o activitate comună poate corespunde unei entități economice, o asemenea entitate poate să își mențină identitatea după ce a fost transferată atunci când noul angajator nu se mulțumește să continue activitatea în cauză, ci preia de asemenea o parte esențială, în ceea ce privește numărul și competența, a efectivelor de personal pe care predecesorul său le aloca în mod special pentru această sarcină. În această ipoteză, noul angajator dobândește astfel un ansamblu organizat de elemente care îi va permite desfășurarea activităților sau a anumitor activități ale întreprinderii cedente într-un mod stabil (a se vedea Hotărârea Süzen, citată anterior, punctul 21, Hotărârea Hernández Vidal și alții, citată anterior, punctul 32, Hotărârea din 10 decembrie 1998, Hidalgo și alții, C-173/96 și C-247/96, Rec., p. I-8237, punctul 32, Hotărârea din 24 ianuarie 2002, Temco, C-51/00, Rec., p. I-969, punctul 33, precum și Hotărârea UGT-FSP, citată anterior, punctul 29).

37 În această privință, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 31 din prezenta hotărâre, este lipsit de importanță faptul că preluarea unei părți esențiale a personalului se realizează în cadrul unei cesiuni convenționale negociate între cedent și cesionar sau că aceasta rezultă dintr-o decizie unilaterală a fostului angajator de a rezilia contractele de muncă ale personalului transferat, urmată de o decizie unilaterală a noului angajator de a angaja în majoritate același personal pentru a îndeplini aceleași sarcini.

38 Astfel, dacă, în cazul preluării unei părți esențiale a personalului, existența unui transfer, în sensul Directivei 2001/23, era condiționată numai de originea contractuală a unei asemenea preluări, protecția lucrătorilor, urmărită de această directivă, ar fi lăsată la aprecierea discreționară a angajatorilor, iar acestora din urmă li s-ar permite

ca, prin neîncheierea unui contract, să eludeze aplicarea directivei menționate, în detrimentul menținerii drepturilor lucrătorilor transferați, care sunt însă garantate de articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2001/23.

39 Într-adevăr, astfel cum rezultă din jurisprudența Curții, prestarea unor servicii de curățenie precum cele în litigiu în acțiunea principală poate fi considerată o activitate care se bazează mai ales pe forța de muncă (a se vedea în acest sens Hotărârile Hernández Vidal și alții, punctul 27, Hidalgo și alții, punctul 26, precum și Jouini și alții, punctul 32, citate anterior) și, prin urmare, o colectivitate de lucrători care desfășoară în mod durabil o activitate comună de curățenie poate, în lipsa altor factori de producție, să corespundă unei entități economice (a se vedea în acest sens Hotărârea Hernández Vidal și alții, citată anterior, punctul 27). Este totuși necesar ca, în plus, aceasta din urmă să își mențină identitatea după efectuarea operațiunii în cauză.

40 În această privință, din decizia de trimitere reiese că, în scopul de a efectua ea însăși serviciile de curățenie în școlile și localurile sale, încredințate anterior societății CLECE, Ayuntamiento de Cobisa a angajat personal nou, fără să preia lucrătorii pe care CLECE îi alocase anterior pentru aceste activități sau vreunul dintre elementele de activ corporale sau necorporale ale acestei întreprinderi. În aceste condiții, singurul element care stabilește o legătură între activitățile prestate de CLECE și cele preluate de Ayuntamiento de Cobisa îl constituie obiectul activității în cauză, și anume, serviciile de curățenie a localurilor.

41 Or, simpla împrejurare că activitatea prestată de CLECE și cea prestată de Ayuntamiento de Cobisa sunt similare, chiar identice, nu permite să se concluzioneze că s-a menținut identitatea unei entități economice. Astfel, o entitate nu poate fi redusă la activitatea cu a cărei îndeplinire este însărcinată. Identitatea acesteia reiese dintr-o pluralitate de elemente care nu pot fi disociate, precum personalul care o compune, organele sale de conducere, organizarea muncii, metodele sale de operare sau, dacă este cazul, mijloacele de operare aflate la dispoziția acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârile Süzen, punctul 15, Hernández Vidal și alții, punctul 30, precum și Hidalgo și alții, punctul 30, citate anterior). În special, identitatea unei entități economice, precum cea în cauză în acțiunea principală, care se bazează mai ales pe forța de

muncă nu poate fi menținută dacă majoritatea personalului său nu a fost preluat de prezumatul cesionar.

42 Rezultă că, fără a aduce atingere eventualei aplicări a normelor naționale de protecție, simpla preluare, în cauza principală, de către Ayuntamiento de Cobisa a serviciilor de curățenie încredințate anterior societății CLECE nu poate, în sine, să dovedească existența unui transfer în sensul Directivei 2001/23.

43 Prin urmare, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 1 alineatul (1) literele (a) și (b) din Directiva 2001/23 trebuie interpretat în sensul că aceasta din urmă nu se aplică unei situații în care o comună, care încredința unei întreprinderi private serviciile de curățenie a localurilor sale, decide să rezilieze contractul încheiat cu aceasta și să efectueze ea însăși activitatea de curățenie în respectivele localuri prin angajarea în acest scop de personal nou.

Cu privire la cheltuielile de judecată

44 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Articolul 1 alineatul (1) literele (a) și (b) din Directiva 2001/23/CE a Consiliului din 12 martie 2001 privind apropierea legislației statelor membre referitoare la menținerea drepturilor lucrătorilor în cazul transferului de întreprinderi, unități sau părți de întreprinderi sau unități trebuie interpretat în sensul că aceasta din urmă nu se aplică unei situații în care o comună, care încredința unei întreprinderi private serviciile de curățenie a localurilor sale, decide să rezilieze contractul încheiat cu aceasta și să efectueze ea însăși activitatea de curățenie în respectivele localuri prin angajarea în acest scop de personal nou.

Semnături